

Warszawa, 30 października 2023 r.

Opinia prawna Rzecznika Praw Doktoranta KRD w przedmiocie sytuacji prawnej uczestników studiów doktoranckich

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest analiza sytuacji prawnej uczestników studiów doktoranckich w związku z przedłużeniem terminu wygaszenia studiów doktoranckich do 31 grudnia 2023 r.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1669 z późn. zm.; dalej jako: przepisy wprowadzające);
2. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm., dalej jako: PSWiN);
3. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2183 z późn. zm.; dalej jako: PSW);
4. Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1672).

III. Analiza prawna

Na mocy art. 12 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. - Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce przedłużono termin wygaszenia studiów doktoranckich. W związku z obecnym stanem prawnym - studia doktoranckie rozpoczęte przed rokiem akademickim 2019/2020 prowadzi się na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do dnia **31 grudnia 2024 r.**

Jednocześnie ustawodawca nie znowelizował kilkunastu innych przepisów. Dotyczą one m.in. systemu POL-on, kwestii otrzymywania środków finansowych przez uczelnie i instytuty, systemu świadczeń i stypendiów dla doktorantów, zaopatrzenia z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach oraz powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego czy też samorządu doktorantów. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD jest to oczywiste przeoczenie ustawodawcy. W tym zakresie krytyce poddać należy tryb procedowania zmian, w efekcie którego uczestnicy studiów doktoranckich, posiadający status doktoranta, znajdują się w sytuacji braku pewności odnoszących się do posiadanych uprawnień.

Przechodząc do szczegółowej analizy należy wskazać następujące przepisy, które mogą okazać się problematyczne po 31 grudnia 2023 r.:

1. W okresie od dnia wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 1, do dnia 31 grudnia 2023 r. rektorzy uczelni, dyrektorzy instytutów naukowych Polskiej Akademii Nauk, dyrektorzy

instytutów badawczych oraz dyrektorzy międzynarodowych instytutów naukowych wprowadzają na zasadach dotychczasowych dane do Zintegrowanego Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on dotyczące uczestników studiów doktoranckich, którzy rozpoczęli te studia przed rokiem akademickim 2019/2020 (art. 219 ust. 8 przepisów wprowadzających);

2. Uczelnie otrzymują dotacje na finansowanie zadań związanych z kształceniem uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich prowadzonych w uczelniach niepublicznych i finansowanie zwiększenia wysokości stypendiów doktoranckich do dnia 31 grudnia 2023 r. - na zasadach dotychczasowych (art. 238 ust. 2 pkt 2 przepisów wprowadzających);

3. Od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze lub międzynarodowe instytuty naukowe otrzymują środki finansowe, o których mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN na świadczenia, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1-4 PSWiN dla doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 - w latach 2020-2023 - na zasadach określonych w PSWiN (art. 238 ust. 3 przepisów wprowadzających);

4. Od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. w ramach środków finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 1 lit. a-c PSWiN, uwzględnia się środki na finansowanie zadań, o których mowa w art. 94 ust. 1 pkt 1 lit. b PSW, związanych z kształceniem uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, którzy rozpoczęli te studia przed rokiem akademickim 2019/2020 (art. 238 ust. 12 przepisów wprowadzających);

5. Od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. w ramach środków finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN, uwzględnia się środki finansowe na świadczenia, o których mowa w art. 86 ust. 1 pkt 1-4 tej ustawy, dla doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 (art. 238 ust. 13 przepisów wprowadzających);

6. Do podziału środków finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 3 PSWiN, dla instytutów naukowych Polskiej Akademii Nauk, instytutów badawczych lub międzynarodowych instytutów naukowych stosuje się odpowiednio sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 402 pkt 3 tej ustawy. W okresie od dnia wejścia w życie PSWiN do dnia 31 grudnia 2023 r. dyrektorzy instytutów naukowych Polskiej Akademii Nauk, dyrektorzy instytutów badawczych oraz dyrektorzy międzynarodowych instytutów naukowych przekazują dane niezbędne do podziału tych środków określone w przepisach wydanych na podstawie art. 402 pkt 3 tej ustawy (art. 238 ust. 14 przepisów wprowadzających);

7. W okresie od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. w algorytmach, o których mowa w art. 368 ust. 2 PSWiN oraz przy podziale dotacji, o której mowa w ust. 2 pkt 2, uwzględnia się wskaźniki kosztowności studiów doktoranckich dla doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 ustalone na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 96 PSW (art. 238 ust. 16 przepisów wprowadzających);

8. W okresie od dnia 1 stycznia 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. w algorytmach, o których mowa w art. 368 ust. 2 i PSWiN, uwzględnia się liczbę doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 (art. 238 ust. 17 przepisów wprowadzających);
9. Z dniem 1 stycznia 2019 r. fundusze pomocy materialnej dla doktorantów utworzone w instytutach naukowych Polskiej Akademii Nauk, instytutach badawczych oraz międzynarodowych instytutach naukowych na podstawie art. 103a PSW stają się funduszami stypendialnymi. Z dniem 31 grudnia 2023 r. likwiduje się te fundusze stypendialne (art. 242 ust. 1 w zw. z ust. 3 przepisów wprowadzających);
10. Od dnia 1 października 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. regulaminy świadczeń dla studentów, o których mowa w art. 95 ust. 1 PSWiN, stosuje się odpowiednio do doktorantów, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020 (art. 281 ust. 2 przepisów wprowadzających);
11. Doktoranci, którzy rozpoczęli stacjonarne studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, mogą otrzymywać zwiększenie stypendium doktoranckiego, o którym mowa w art. 200a ust. 1 PSW na zasadach dotychczasowych. Do dnia 31 grudnia 2023 r. regulaminy, o których mowa w art. 200a ust. 1 PSW, przyjęte przed dniem wejścia w życie PSWiN zachowują moc (art. 286 ust. 1 i 2 przepisów wprowadzających);
12. Uczestnicy studiów doktoranckich rozpoczętych przed rokiem akademickim 2019/2020 podlegają zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach oraz powszechnemu ubezpieczeniu zdrowotnemu realizowanemu i finansowanemu na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2023 r. (art. 289 przepisów wprowadzających);
13. Od dnia 1 października 2019 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. samorzady doktorantów tworzą doktoranci, o których mowa w art. 215 ust. 1 PSWiN oraz uczestnicy studiów doktoranckich, o których mowa w art. 279 ust. 1 przepisów wprowadzających (art. 296 ust. 2 przepisów wprowadzających);
14. Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego prowadzi studia doktoranckie rozpoczęte przed rokiem akademickim 2019/2020 na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2023 r. (art. 302 ust. 1 przepisów wprowadzających);
15. Ilekroć w ustawach zmienianych w art. 4, art. 34, art. 37, art. 42, art. 43, art. 46, art. 76, art. 84, art. 87, art. 108, art. 121, art. 126, art. 127, art. 140, art. 150, art. 163, art. 165 oraz art. 166 jest mowa o szkole doktorskiej, należy przez to rozumieć, do dnia 31 grudnia 2023 r., również studia doktoranckie, o których mowa w przepisach PSW (art. 329 ust. 1 przepisów wprowadzających);
16. W okresie od dnia wejścia w życie PSWiN do dnia 31 grudnia 2023 r. doktorantom, którzy rozpoczęli studia doktoranckie przed rokiem akademickim 2019/2020, wydaje się zaświadczenia, o których mowa w art. 144 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy zmienianej w art. 140

(ustawa o cudzoziemcach), na zasadach dotychczasowych, z tym że w przypadku studiów doktoranckich prowadzonych w uczelniach zaświadczenie wydaje uczelnia (art. 329 ust. 2 przepisów wprowadzających).

Można bez wątpienia stwierdzić, że przepisy te dotyczą istotnych spraw zarówno z punktu widzenia uczestników studiów doktoranckich, jak i podmiotów prowadzących studia doktoranckie. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD uczestnicy studiów doktoranckich nie powinny ponosić negatywnych konsekwencji błędów ustawodawcy związanych z przebiegiem procesu legislacyjnego. Skoro bowiem studia doktoranckie „prowadzi się na zasadach dotychczasowych” to osoby posiadające status uczestnika studiów doktoranckich powinni móc korzystać z wszystkich uprawnień. Trudno wyobrazić sobie sytuację, gdyby nie byli traktowani jako członkowie samorządu doktorantów czy też nie mieli prawa do otrzymywania stypendiów.

W zakresie powyższych przepisów postulować należy wprowadzenie jak najszybszych zmian ustawodawczych.

IV. Wnioski

1. Studia doktoranckie rozpoczęte przed rokiem akademickim 2019/2020 prowadzi się na zasadach dotychczasowych, jednak nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2024 r.
2. Ustawodawca nie znowelizował kilkunastu regulacji zawartych w przepisach wprowadzających. Dotyczą one m.in. systemu POL-on, kwestii otrzymywania środków finansowych przez uczelnie i instytuty, systemu świadczeń i stypendiów dla doktorantów, zaopatrzenia z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach oraz powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego czy też samorządu doktorantów.
3. W ocenie Rzecznika Praw Doktoranta KRD uczestnicy studiów doktoranckich nie powinni ponosić negatywnych konsekwencji błędów ustawodawcy związanych z przebiegiem procesu legislacyjnego.

Niniejsza opinia posiada walor doradczo-informacyjny, nie ma natomiast charakteru wiążącej wykładni prawa. Opinie Rzecznika Praw Doktoranta KRD wydawane są w granicach kompetencji przyznanych przez właściwe przepisy prawa, na podstawie stanu faktycznego, dokumentów przedstawionych przez Zgłaszających oraz faktów powszechnie znanych.

*r.pr. Wojciech Kielbasiński
Rzecznik Praw Doktoranta KRD*